

«Дьокуускай куорат» уокуругун 10 №-дээх «Туллукчаан» оҕо саада – оҕо сайдар киинэ
муниципальной бюджетнай оскуола иннинээҕи үөрэх тэрилтэтэ

«Кинигэ - бэйэм илиибинэн» (ЛЭПБУК)

Толордо: бырайыак автора Колосова Жанна Иннокентьевна,
«Кэнчээри» улахан бөлөбүн иитээччитэ

Дьокуускай 2019 с

Бырайыак аата: «Кинигэ - бэйэм илиибинэн» (ЛЭПБУК)

Бырайыак таһыма: Иитэр – сайыннарар.

Бырайыак көрүнгэ: Иһитиннэрэр – үөрэтэр.

Бырайыак олоххо кириитэ: Уһун болдохтоох.

Бырайыак кыттыылаахтара: Оскуола иннинээҕи саастаах оҕолор, кинилэр төрөппүттэрэ, иитээччилэр.

Актуальноһа: Билинни үйэҕэ куйаар ситимэ сайдан турар кэмигэр (телефон, планшет...) оҕо кинигэттэн тэһийтэ буолар.

Чинчийэр объекпыт: Оскуола иннинээҕи саастаах оҕо, төрөппүт, иитээччи кинигэ онорууларын хаамыыта.

Чинчийэр предметтэ: Оҕо тыла – өһө сайдарыгар, тулалыыр эйгэтин билсэригэр, оҕо, төрөппүт, иитээччи кинигэ оноруулар.

Сыала: «Кинигэ – билии төрдө» диэн өс хоһоонно олобуран, араас тиэмэҕэ бэйэ илиитинэн кинигэ онорон, чинчийэр үөрүйэҕин көбүлээн, билиитин - көрүүтүн кэнэтии.

Соруктара:

- Кинигэ туһунан өйдөбүлү диринэтии;
- Ыйытыларга сөптөөх хоруйдары булуу;
- Толкуйдуур дьобурдарын, сатабылларын сайыннарыы;
- Кинигэҕэ харыстанһан буолууну ингэрии;
- Уһууаан үлэтигэр төрөппүтү сыһыарыы, көбүлээһин.

Саҥа сүүрээн: Оҕо билиитэ сайдарыгар, күннээҕи дьарыкка, иллэн кэмигэр оҕо бэйэтэ ылан оонньууругар, дьарыктанарыгар сөптөөх, илиинэн араас тиэмэҕэ кинигэ (ЛЭПБУК) оноһуллуута.

Көһүтүллэр түмүк:

- Оҕо кинигэ нөҕүө элбэх билиини ылар, кинигэни интэриэһиргиир;
- Күннээҕи үөрэппит темаларын чугас дьонунаан, бэйэтэ тутан –хабан онорбут кинигэлэринэн билиитин чингэтэр;
- Тутан-хабан, уруһуйдаан, кырыһан, сыһыаран толкуйдуур дьобура, тарбахтарын былчыннара сайдар, баай фантазията уһуктар;
- Кэпсиир дьобура, ситимнээх саната сайдар;
- Оҕо, төрөппүт бэйэлэрин икки ардыларыгар истин сыһыаннара үөскүүр, айар дьобурдара уһуктар;
- Харыстыыр, сирдээх быһыыга үөрэтэр.

Билинги уйэ тэтимигэр оџо, информационной технологиялары тылланыан иннинэ баһылыыр. Эдэр төрөшпүттэр бэрт судургутук оџолорун аралдытар сыалтан, араас телефоннары, планшеттары ылан туттаран кэбиһэллэр. Маннык түгэнгэ, биллэн туран оџо чуумпурар, төрөшпүккэ иилистибэт, билиитэ кэниир, бииринэн эт-сиин өттүнэн хамсаммакка сайдыбат, хараџа ноџоруускаланар, төрөөбүт тылынан сатаан санарбат, наар бэлэм информацияны ыларга үөрэнэн хаалар.

Сурук – бичик сайдыабыттан, кинигэ баар буолан былыргы дьыллар сэхэннэрин, дойдубут баай историятын, араас дыктилэри ааџан билэн-көрөн кэллэхпит. Онтон билигин сыһыа кинигэ ааџааччы ахсаана аччаан иһэрэ дыксиннэрэр.

Кырачааннарга аналлаах билигин араас музыкалаах, тыастаах-уустаах, халыҥ-чараас, сиздэрэйкээн ойуулаах кинигэлэр элбэхтик атыыга тахсар буолбута хайџаллаах. Ол эрэн, сахалыы кинигэлэр ахсааннара кэмчи.

Күннэтэ телефонна алтыһыттан төрөшпүт оџотун кытта ирэ-хоро сэхэргэһиитэ ахсааннаах. Маннык түбэлтэџэ оџо санаатын сайа эппэт, күннэџи режимын сатаан аттарыммат, аппетита мөлтүүр, эт-хаан өттүнэн сайдыбат буолар.

Күннэтэ маннык көстүүлэри көрө сылдьан, ону туоратар сыалтан, бөлөхпүт иһинэн аныгылыы лэпбук - бэйэ онорбут кинигэлэрин, (төрөшпүт оџотунаан онорор), биир олус интэриэһинэй хайысханы үлэбитигэр туһанныбыт.

ЛЭПБУК (Lapbook) - диэн омок тыла. Тылбааһа «наколенная книга», «». Бу кинигэни оџо блогера Татьяна Пироженко диэн онорбут. Аан бастаан кини бэйэтин оџотун кытары дьарыктанарыгар оностубут уонна оџолору кытары чинчийэр үлэџэ туттуохха сөп эбит, диэн санааџа кэлбит. «Это интересно» диэн оџолорго аналлаах блогтаах. Араас научнай, оџону сайыннарар кинигэлэрдээх. (ссылката, аадырыһа, инста) Лэпбук интерактивной тематической папка-кинигэ буолар. Сиэптэрдээх, хамсыыр оонньуулардаах, кыракый кинигэлэрдээх, хоһооннордоох, ырыалардаах, таабырыннардаах, сорудахтардаах буолуон сөп.

Лэпбук ФГОС ирдэбилигэр эппиэттиир.

- оџо элбэх билиини ылар;
- оџо айар-тутар дьоџура, онорон көрүүтэ сайдар;
- элбэх оџону кытары дьарыктаныыга эмиэ туһаныллар;
- дидактической хабааннаах; дьүһүннэри, быһыылары уо д.а. кытары билсэр;
- кэрэ эйгэџэ уһуйар;
- араас ньыманан улэлииргэ кыах биэрэр;
- тутула оскуола иннинэџи саастаах оџолорго эппиэттиир;
- оџо оонньуур, толкуйдуур, чинчийэр дьоџурдара сайдар.

Тиэмэлэрэ араас буолар. Оџолорбут сайдыыларын, интэриэстэрин учуоттаан, анал тиэмэлэри биэрдибит. Холобур: дьыл кэмнэрэ, дьизэ кыыллара, дьиикэй кыыллар, ахсаанна, дорџооннорго, спорт, суолга сэрэхтээх буолуу быраабылалара уо.д.а.. Төрөшпүттэр, ханнык тиэмэџэ оџолоро чугаһынан, оџолорун кытары онорон саџалаабыттара. Төрөшпүттэрбит олус көхтөөхтүк кытыннылар, дьоџурдарынан, араас фантазияларынан онордулар. 35 оџоттон уопсайа 23 оџо кинигэ онорон аџалбыта. Бу учугэй көрдөрүү. Төрөшпүт оџотун интириэһин көмүскүүр, уһууаан улэтигэр көхтөөхтүк кыттар, диэн санааџа кэллибит. Маннык тиэмэлээх кинигэлэр (лэпбук) оноһулуннулар:

- суол быраабылалата;
- баһаартан сэрэхтээх буолуу;
- күһүн;
- кыһын;
- саас;
- сайын;
- дьиикэй кыыллар;
- динозаврдар;
- чыычаахтар;
- муора олохтоохторо;

- үөн-көйүүр;
- антарктида;
- мастар;
- отоннор;
- геометрическэй быһыылар;
- музыкальнай инструменнар;
- таннар танас;
- оҕуруот астара;
- фрукталар;
- спорт көрүннэрэ;
- идэ көрүннэрэ;
- сана дьыл;
- ыһыах.

Бу, кинигэлэр бары, истин сыһыаннаахтык, ирдэбиллээхтик, эппиэтинэстэхтик оноһуллубуттара өтө көстөр.

Аан бастаан, иитээччи буоларым быһыытынан, ЛЭПБУК диэн тугун, хайдах оноһууларын, туохха көмөлөөбүн быһаарбытым. Ол кэннэ, улэлиирбэр сөптөөх тиэмэни булан, онорон көрдөрбүтүм. Мин тиэмэм «Сөпкө санарыах» диэн буолар. «Сөпкө санарыах» диэн Таатта улууһун бастын логопедтара онорбут, оҕону сайыннарар карточкалар, диэн көмө матырыйаалы туьанан, оҕону кытары улэлииргэ табыгастаах гына онорбутум. Фетр матырыйаалтан оноһуллубута. Манна киирэллэр: мэник тылчаан туһунан остуоруйа; тыыныыга эрчиллиилэр; ойуу көмөтүнэн дорҕооннору санардыы; тыл баайын ханатыы, икки өттүнэн ойуулаах карточкалар; таабырыннар, оонньоулар, эрчиллиилэр; хоһоонноох карточкалар. Бу кинигэбитин куннээҕи дьарыкпытыгар туһанабыт. Хоһоон ааҕарбытыгар, кэпсэтиигэ, тулалыыр эйгэбэ, оҕо бэйэтин баҕатынан ылан оонньоуругар туһаныллар.

Ол кэннэ, төрөппүттэрбит интириэстэрэ күүһүрбүтэ, сөптөөх матырыйааллары булан, хомуйан, уруһуйдаан, сыһыаран, оонньоулары толкуйдаан онорбуттара. (Ватсап үйэтэ буолан,) маннык оноро сылдыабыт, диэн улэлэрин ыппыттара. Көрөргө олус интириэһинэй этэ.

Кинигэни онорон бүтэрэн баран, оҕо уһуяанна аҕалан, оҕолорго билиһиннэрэр. Туох туһунан, хайдах, кимниин онорбутун сиһилии кэпсиир. Оҕо бэйэтэ тутан –хабан онорбутун, туохтааҕар да харыстыыр, күндүтүк саныыр. Табаарыстарыгар боччумнаахтык, интириэһинэйдик кэпсиир. Кинигэни харыстыырга үөрэнэр.

Кинигэ хас биирдии тиэмэтэ ис хоһоонун сөптөөхтүк арыһахтаах. Оҕо тыла-өһө сайдарыгар көмөлөөх, ситимнээх сананы сайыннарыахтаах. Оҕо интириэһин, өйүн санаатын сааһылыахтаах. Барбыт тиэмэни хатылыырга, чинэтэргэ туһаныллар. Маннык оноһуллубут кинигэ, төрөппүккэ даҕаны, иитээччигэ даҕаны олус наадалаах матырыйаал буолар.

Маннык бэйэ оноһуу кинигэ, биһиги оҕолорбут тылларын сайдытыгар ситиһиини аҕалла. Ол курдук оҕолор кэпсиир дьобурдара сайынна, ситимнээх саналара үрдээтэ. Попов Уран, Фёдорова Василина, Петрова Маша М.М.Пришвин айымньыларыгар уһуяан иһинэн ытытыллыбыт, «Юный чтец» диэн күрэххэ кыттан 2, 3 миэстэни ылбыттара. Попов Уран куораттааҕы күрэххэ кыттар чээскэ тиксэн, 2 миэстэни ылбыта. Гольдерова Куннэй, Шумилова Лена «Моё любимое стихотворение» логопункт хоһоон ааҕытын күрэххэ 1, 3 миэстэлэри ылбыттара. Шумилова Лена куораттааҕы күрэххэ ситиһиилээхтик кыттыбыта.

Бэйэ оноһуу кинигэ (лэпбук) оҕо уонна улахан киһи айар-тутар дьобурдарын көбүлүүр. Тыла-өһө сайдарыгар, тулалыыр эйгэтин билсэригэр, оҕо билиитин чинэтэр. Өссө да араас тиэмэлэргэ кинигэ онорон, чинчийэр үлэбитин аныгы үөрэх дьылыгар салгыахпыт.